

Sygn. akt III AUa 36/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 czerwca 2015 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Maciej Piankowski (spr.)
Sędziowie:	SSA Małgorzata Gerszewska SSO del. Monika Popielińska
Protokolant:	sekr.sądowy Wioletta Blach

po rozpoznaniu w dniu 11 czerwca 2015 r. w Gdańsku

sprawy K. R.

z udziałem zainteresowanego M. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o składki

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 22 września 2014 r.,
sygn. akt VI U 2697/13

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 36/15

UZASADNIENIE

Ubezpieczona K. R. odwołała się od decyzji pozwanego organu rentowego – Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z dnia 03.07.2013 r., którą określono stan należności z tytułu zaległych składek płatnika M. R. na łączną kwotę 291.789,36 zł z tytułu składek, odsetek oraz kosztów egzekucyjnych za okres 03/2011 – 04/2013 oraz dalszych odsetek za zwłokę od 04.07.2013 r. W decyzji tej organ rentowy podał, że skorzysta z zabezpieczenia na nieruchomościach oraz ruchomościach i prawach zbywalnych będących własnością dłużnika, a ponadto, że odpowiedzialność z tytułu zaległych składek obejmuje wprost majątek odrębny K. R. i dlatego nie zachodzi konieczność wydania odrębnej decyzji w zakresie odpowiedzialności K. R..

Ubezpieczona wniosła o uchylenie powyższej decyzji twierdząc, że jest ona wadliwa pod względem prawnym wskazując, że organ rentowy nie wydał decyzji odnośnie jej odpowiedzialności, a jedynie w uzasadnieniu powołał się

na art. 29 ustawy Ordynacja podatkowa, wadliwie go interpretując. Z treści uzasadnienia zaskarżonej decyzji wynika bowiem, iż odpowiedzialność odwołującej się z tytułu składek obejmuje wprost majątek odrębny oraz majątek wspólny z małżonkiem. Natomiast z art. 29 Ordynacji wynika, że odpowiedzialność małżonka ogranicza się do majątku objętego wspólnością ustawową podatnika i jego małżonka. Nie jest nią objęty majątek odrębny małżonka płatnika.

Pozwany organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania powołując się na art. 29 Ordynacji podatkowej wskazując, iż skoro nieruchomości oznaczona KW (...) (w odniesieniu do której organ rentowy wysłał do Sądu Rejonowego w Bydgoszczy wniosek o ustanowienie hipoteki na tej nieruchomości na kwotę 437.684,04 zł, tj. o 50% wyższą kwotę niż wynika to z decyzji stanowiącej podstawę wpisu) stanowi współwłasność ustawową majątkową małżeństwa R., to ubezpieczona jest odpowiedzialna za zaległości podatkowe jej męża z tej nieruchomości. Małżonek nie jest osobą trzecią wymienioną w przepisach rozdziału 15 tej ustawy, jego odpowiedzialność jest określona w art. 29, zatem nie jest konieczne wydawanie odrębnej decyzji wobec odwołującej się.

Na rozprawie w dniu 10.03.2014 r. pełnomocnik ubezpieczonej sprecyzował żądanie, domagając się zmiany zaskarżonej decyzji poprzez ustalenie, że ubezpieczona nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania męża z tytułu składki ZUS od marca 2011 r. do kwietnia 2013 r. Oświadczył również, iż wspólność ustawowa małżeńska pomiędzy małżonkami została zniesiona w 2007 r.

Organ rentowy, przywołując treść art. 47¹ k.r.o. podniósł, że M. R. nie poinformował ZUS o zawarciu umowy wyłączającej wspólność ustawową małżeńską, ani przed powstaniem zobowiązania ani też później, nie uaktualnił też księgi wieczystej (nie dokonano zmian w dziale II), gdzie K. i M. R. figurują w ustawowej wspólności małżeńskiej.

Wyrokiem z dnia 22.09.2014 r. Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję i stwierdził, że ubezpieczona nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania męża M. R. z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne, FP i FGŚP za okres od marca 2011 r. do kwietnia 2013 r.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach i rozważaniach.

Stan faktyczny był bezsporny. W dniu 21.05.2007 r. małżonkowie K. R. i M. R. zawarli umowę ustanowienia rozdzielnosci majątkowej. Jej mocą wyłączyli obowiązującą ich do tego momentu ustawową wspólność majątkową i ustanowili w małżeństwie ustrój rozdzielnosci majątkowej.

Decyzją z 03.07.2013 r. pozwany określił stan należności M. R. z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne, FP i FGŚP za okres od marca 2011 r. do kwietnia 2013 r. na łączną kwotę 291.789,36 zł. W uzasadnieniu organ rentowy nadmienił, iż odpowiedzialność z tytułu zaległych składek - na mocy art. 29 § 1 Ordynacji podatkowej obejmuje wprost majątek odrębny M. R. oraz majątek wspólny jego i małżonki, stąd nie zachodzi konieczność wydawania odrębnej decyzji.

Sporną pozostawała jedynie kwestia odpowiedzialności K. R. za zaległości składkowe jej męża M. R. z tytułu prowadzonej przez niego działalności gospodarczej. Sąd Okręgowy przytoczył tezy wyroku Sądu Najwyższego z 22.05.2012 r., II UK 339/11, w którym stwierdzono, że odpowiedzialność majątkiem wspólnym nie dotyczy tych zobowiązań składkowych jednego z małżonków, które powstały przed zawarciem związku małżeńskiego (art. 29 § 1 w związku z art. 26 ustawy z 29.08.1997 r. - Ordynacja podatkowa, jednolity tekst: Dz. U. z 2005 r., nr 8, poz. 60 ze zm. w związku z art. 31 i 32 ustawy z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz. U. z 2009 r., nr 205, poz. 1585 ze zm.). W uzasadnieniu tego orzeczenia podano: „...skoro zatem art. 29 § 1 Ordynacji w związku z art. 31 ustawy systemowej nie stanowi wyrażnie o odpowiedzialności majątkiem wspólnym za zobowiązania jednego z małżonków sprzed powstania wspólności ustawowej, to nie można takiej odpowiedzialności kreować w drodze wykładni. Ilekroć bowiem w systemie prawa ustanawia się odpowiedzialność z majątku wspólnego za zobowiązania sprzed zawarcia związku małżeńskiego, stanowi się o tym *expressis verbis*. Takim przepisem na gruncie prawa prywatnego jest art. 41 § 3 k.r.o., według którego jeżeli wierzytelność powstała przed powstaniem wspólności ustawowej, wierzyciel może żądać zaspokojenia z majątku osobistego dłużnika i wymienionych składników majątku wspólnego (wynagrodzenia za pracę lub dochodów uzyskanych przez dłużnika z innej działalności zarobkowej,

jak również korzyści uzyskanych z jego praw autorskiej i praw pokrewnych, praw własności przemysłowej oraz innych praw twórcy). Brak odpowiednika tego rodzaju wyrażonej regulacji odnoszącej się do zobowiązań sprzed powstania wspólności ustawowej w art. 29 § 1 Ordynacji musi prowadzić do wniosku, że z majątku wspólnego mogą być zaspokojone tylko te zobowiązania, które powstały w czasie trwania wspólności ustawowej, bo inna konkluzja musiałaby być wynikiem wykładni rozszerzającej, niedopuszczalnej, jak powiedziano przy przepisach ograniczających prawo własności...”.

Zdaniem Sądu Okręgowego, powyższe tezy pozostają aktualne w odniesieniu do - w istocie analogicznej (mimo pozornych odmienności) - sytuacji zaistniałej w niniejszej sprawie.

Art. 47¹ ust. 1 k.r.o., który stanowi, że małżonek może powoływać się względem innych osób na umowę majątkową małżeńską, gdy jej zawarcie oraz rodzaj były tym osobom wiadome, nie znajdzie zastosowania do sytuacji zaistniałej w niniejszej sprawie, albowiem byłby to rezultat wykładni rozszerzającej, która jest niedopuszczalna przy przepisach ograniczających prawo własności. Brak jest odpowiednika takiego przepisu w art. 29 Ordynacji podatkowej. Wręcz przeciwnie, z treści § 2 art. 29 Ordynacji podatkowej (który stanowi, iż skutki prawne ograniczenia, zniesienia, wyłączenia lub ustania wspólności majątkowej nie odnoszą się do zobowiązań podatkowych powstałych przed dniem zawarcia umowy o ograniczeniu lub wyłączeniu ustawowej wspólności majątkowej) wnioskując a contrario wprost wynika, iż skutki prawne zniesienia wspólności majątkowej odnoszą się do zobowiązań podatkowych (analogicznie z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne) powstałych po dniu zawarcia między innymi umowy o zniesieniu wspólności ustawowej małżeńskiej.

W niniejszej sprawie zatem, wobec zniesienia „współwłasności” między małżonkami K. R. i M. R. na długo przed powstaniem należności składek objętych zaskarżoną decyzją, ubezpieczona nie może ponosić odpowiedzialności z tytułu zaległości składek na ubezpieczenie społeczne swojego męża, powstałych znacznie później. Nie ma znaczenia, czy organ rentowy został o fakcie zniesienia wspólności majątkowej małżeńskiej powiadomiony (czy fakt ten był mu znany) czy też nie, gdyż art. 47¹ k.r.o. nie odnosi się do sfery stosunków publicznoprawnych.

Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy na podstawie art 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

Apelację od powyższego orzeczenia wywiódł pozwany organ rentowy, który zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w całości zarzucając naruszenie art. 26 ust. 3 ustawy z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2013 r., poz.1442 ze zm.) oraz art. 477⁹ § 1 i art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. poprzez nierozpoznanie istoty sprawy wyznaczonej treścią zaskarżonej decyzji.

Pozwany wniósł o uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Uzasadniając apelację pozwany podał, że zaskarżoną decyzją z 03.07.2013 r. określono stan należności z tytułu zaległych składek na FUS, FUZ, FP i FGŚP płatnika M. R. - męża odwołującej się - na łączną kwotę 291.789,36 zł za okres od 03/2011 r. do 04/2013 r. Płatnik M. R. nie opłacił w ustawowo określonych terminach płatności składek z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. W myśl art. 26 ust. 3 powołanej ustawy dla zabezpieczenia należności z tytułu składek Zakładowi przysługuje hipoteka przymusowa na wszystkich nieruchomościach dłużnika, z uwzględnieniem ust. 3a i 3b. Podstawą ustanowienia hipoteki przymusowej jest doręczona decyzja o określeniu wysokości należności z tytułu składek, o odpowiedzialności osoby trzeciej lub o odpowiedzialności następcy prawnego. Zgodnie z art. 26 Ordynacji podatkowej podatnik odpowiada całym swoim majątkiem za wynikające ze zobowiązań podatkowych podatki. W myśl art. 29 § 1 Ordynacji Podatkowej w przypadku osób pozostających w związku małżeńskim odpowiedzialność, o której mowa obejmuje majątek odrębny podatnika oraz majątek wspólny podatnika i jego małżonka. Pozwany ustalił, że nieruchomość oznaczona KW (...) stanowi współwłasność ustawową majątkową małżeństwa M. R. i K. R.. W dniu 05.08.2013 r. pozwany wysłał do Sądu Rejonowego w Bydgoszczy wniosek z 02.08.2013 r. o ustanowienie hipoteki na przedmiotowej nieruchomości na kwotę 437.684,04 zł, tj. o 50% wyższą kwotę niż wynika to z decyzji stanowiącej podstawę wpisu - zgodnie z ustawą o księgach wieczystych i hipotece. Pełnomocnik odwołującej słusznie wskazał w odwołaniu, że odpowiedzialność odwołującej się z tytułu zaległych

składek męża nie obejmuje jej majątku odrębnego tylko majątek wspólny odwołującej się i jej męża, wynika to z powołanego art. 29 § 1 Ordynacji podatkowej. Na dzień wydania zaskarżonej decyzji zgodnie z treścią elektronicznej księgi wieczystej nieruchomości oznaczona KW (...) stanowiła współwłasność ustawową małżeństwa M. R. i K. R.. Zatem odwołująca się ponosi odpowiedzialność za zaległości podatkowe męża z tej nieruchomości. Małżonek nie jest osobą trzecią wymienioną w przepisach rozdziału 15 Ordynacji podatkowej, jego odpowiedzialność określona jest w art. 29 § 1 Ordynacji Podatkowej, zatem nie jest konieczne wydawanie odrębnej decyzji wobec małżonki płatnika - odwołującej się. Adresatem decyzji z 03.07.2013 r. jest zarówno płatnik M. R. jak i jego małżonka. Odwołująca się odebrała decyzję w dniu 16.07.2013 r. W toku postępowania sądowego K. R. przedłożyła notarialnie sporządzoną w dniu 21.05.2007 r. umowę ustanowienia rozdzielności majątkowej pomiędzy małżonkami K. i M. R.. Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję i stwierdził, że K. R. nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania męża M. R. z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne, FP i FGŚP za okres od marca 2011 r. do kwietnia 2013 r.

Pozwany zarzucając naruszenie art. 477⁹ § 1, art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. twierdził, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy wyznaczonej treścią zaskarżonej decyzji. Zgodnie z art. 477⁹ § 1 k.p.c. odwołania od decyzji organów rentowych wnosi się na piśmie do organu, który wydał decyzję, lub do protokołu sporządzonego przez ten organ, w terminie miesiąca od doręczenia odpisu decyzji. W myśl art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. sąd oddala odwołanie, jeżeli nie ma podstaw do jego uwzględnienia; natomiast § 2 stanowi, że w razie uwzględnienia odwołania sąd zmienia zaskarżoną decyzję w całości lub w części i orzeka co do istoty sprawy. Wobec powyższego granice orzekania sądu ubezpieczeń społecznych wyznacza treść zaskarżonej decyzji. Skoro odwołanie dotyczyło decyzji z 03.07.2013 r., tj. decyzji określającej stan należności z tytułu składek płatnika M. R. to Sąd winien ograniczyć się do rozstrzygnięcia istoty sprawy zawartej w tej decyzji. Stanowisko to zostało potwierdzone wielokrotnie przez Sąd Najwyższy. W wyroku z 29.09.2000 r. (UKN 759/99, OSNAPiUS 2002/10/26) wyrażono pogląd, iż w postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych niedopuszczalne jest merytoryczne rozpoznanie żądań, które wykraczają poza zakres zaskarżonej odwołaniem decyzji. Sąd Najwyższy w wyroku z 21.02.2010 r., II UKN 235/00 (OSNAPiUS 2002/19/470) wskazał, iż w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot żądania jest określony treścią decyzji organu rentowego, od której odwołanie wszczynają postępowanie przed sądem pracy ubezpieczeń społecznych. W kolejnym wyroku z 02.08.2006 r., I UK 55/06, Sąd Najwyższy wskazał, iż w postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych sąd nie działa w zastępstwie organu rentowego i nie orzeka o wniosku, lecz o zasadności odwołania od decyzji w granicach co do przedmiotu oraz zakresu rozpoznania, wyznaczonych przez jej treść. Zgodnie z stanowiskiem Sądu Najwyższego z 05.08.2011 r., III UZ 17/11 (LEX 1422061) treść decyzji organu rentowego wyznacza zakres i przedmiot rozpoznania sądowego, w którym sąd rozstrzyga o zasadności odwołania w granicach przedmiotu zaskarżonej decyzji. Sąd nie działa w zastępstwie organu rentowego i choć samodzielnie oraz we własnym zakresie rozstrzyga wszelkie kwestie objęte treścią zaskarżonej decyzji, to jego rozstrzygnięcie odnosi się do tejże decyzji (art. 477 § 2, art. 477¹ § 2 i art. 477^{14a} k.p.c.). Zmiana decyzji mogła polegać jedynie na orzeczeniu, co do istoty sprawy przez zastąpienie zawartego w niej rozstrzygnięcia innym, odmiennym. W przypadku zmiany przez sąd odwoławczy decyzji organu rentowego, przedmiot oraz zakres rozpoznania i orzeczenia sądu pracy i ubezpieczeń społecznych wyznacza treść tej decyzji (zob. uzasadnienie postanowienia SN z 13.05.1999 r., II UZ 52/99, OSNP 2000, nr 15, poz. 601; wyrok SN z 06.09.2000 r., II UKN 685/99, OSNP 2002, nr 5, poz. 121). Zgodnie z stanowiskiem Sądu Najwyższego (m.in. wyrok z 10.12.1997 r., II UKN 397/97, OSNAPiUS z 1998, nr 2, poz. 633; z 22.01.1998 r., II UKN 467/97, OSNAPiUS z 1999 nr 1, poz. 26) nierozpoznanie istoty sprawy następuje przede wszystkim wtedy, gdy rozstrzygnięcie sądu I instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy. Apelujący wywodził, że przedmiotem postępowania objętego zaskarżoną decyzją nie była kwestia odpowiedzialności żony płatnika M. M. R. z tytułu zaległych składek lecz stwierdzenie stanu należności z tytułu zaległych składek płatnika M. R. w formie decyzji, gdyż taka decyzja stanowi podstawę wpisu hipoteki przymusowej. Przedmiotem hipoteki przymusowej może być nieruchomość stanowiąca przedmiot współwłasności łącznej dłużnika i jego małżonka. Skoro nieruchomość oznaczona KW (...) stanowi współwłasność ustawową majątkową małżeńską M. i K. R. to dla zabezpieczenia należności z tytułu składek w formie hipoteki przymusowej - nawet gdy zobowiązany jest jedynie jeden z małżonków - w niniejszej sprawie - M. R. - konieczne było uprzednio wydanie decyzji określającej stan należności na obojga małżonków. Apelujący wyraził też pogląd, że M. R. powinien poinformować ZUS o zawarciu umowy rozdzielności majątkowej małżeńskiej. Zdaniem pozwanego art.

47¹ k.r.o., zgodnie z którym małżonek może powoływać się względem innych osób na umowę majątkową małżeńską, gdy jej zawarcie oraz rodzaj były tym osobom wiadome, ma zastosowanie również do zobowiązań publicznoprawnych. Natomiast M. R. nie poinformował ZUS o zawarciu z małżonką umowy wyłączającej wspólność ustawową małżeńską, ani przed powstaniem zobowiązania, ani też później, np. na etapie wydawania decyzji stwierdzającej zaległość stanowiącą podstawę wpisu hipoteki (choć był informowany zarówno o wszczęciu tego postępowania jak i jego zakończeniu). Ponadto pomimo istnienia rozdzielności majątkowej małżeńskiej nie dokonano stosownych zmian w dziale II KW (...) i małżeństwo K. i M. R. nadal na dzień wydania zaskarżonej decyzji figurowali w niej jako właściciele w ustawowej wspólności małżeńskiej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Na wstępie należy odnieść się do zarzutów apelacji nierozpoznania istoty sprawy. Apelujący trafnie wywodzi, że treść decyzji organu rentowego wyznacza zakres i przedmiot rozpoznania odwoławczego (sądowego), w którym rozstrzyga się o zasadności odwołania w granicach przedmiotu zaskarżonej decyzji. Sąd nie działa w zastępstwie organu rentowego i choć samodzielnie oraz we własnym zakresie rozstrzyga wszelkie kwestie objęte treścią zaskarżonej decyzji, to jego rozstrzygnięcie odnosi się do tejże decyzji (art. 477 § 2, art. 477¹ § 2 i art. 477^{14a} k.p.c.).

Należy zatem poddać analizie treść zaskarżonej decyzji z dnia 03.07.2013 r., gdyż należało rozważyć, czy zaskarżona decyzja obejmowała swym zakresem przedmiot rozstrzygnięcia określony także zaskarżonym wyrokiem Sądu Okręgowego.

Otóż decyzja z dnia 03.07.2013 r. była adresowana zarówno do płatnika składek M. R., jak również do ubezpieczonej K. R. (żony płatnika). Organ rentowy określił tą decyzją nie tylko stan należności płatnika z tytułu zaległych składek na łączną kwotę 291.789,36 zł. za okres 03/2011 - 04/2013, gdyż w decyzji podano, że odpowiedzialność obejmuje wprost „Pani” (czyli K. R.) majątek odrębny oraz majątek wspólny płatnika i małżonki. Organ rentowy stwierdził w powyższej decyzji, że nie zachodzi konieczność wydawania odrębnej decyzji w zakresie odpowiedzialności małżonka.

Reasumując, wbrew wywodom apelującego, treść zaskarżonej decyzji nie ograniczyła się jedynie do określenia „stanu należności z tytułu zaległych składek (...) płatnika (...)”, ale równocześnie także zawarto w tej decyzji rozstrzygnięcie o odpowiedzialności za zaległe składki żony płatnika, czyli K. R..

Dlatego też odpis powyższej decyzji został odrębnie doręczony również K. R. wraz ze stosownym pouczeniem o środkach odwoławczych, z których ubezpieczona skorzystała wnosząc odwołanie od decyzji z dnia 03.07.2013 r.

W odwołaniu ubezpieczona zaznaczyła, że organ rentowy odnośnie jej odpowiedzialności za nieopłacone składki męża nie wydał odrębnej decyzji, a jedynie powołał się w uzasadnieniu na art. 29 Ordynacji podatkowej. Z treści uzasadnienia decyzji wynika, że jej odpowiedzialność obejmuje „wprost” jej majątek odrębny oraz majątek wspólny z małżonkiem. Jednakże z treści art. 29 Ordynacji podatkowej wynika, że odpowiedzialność małżonka ogranicza się do majątku objętego wspólnością ustawową podatnika i jego małżonka, a nie jest objęty tą odpowiedzialnością majątek odrębny małżonka płatnika. Dlatego też ubezpieczona twierdziła, że brak jest podstaw, aby była ona zobowiązana do ponoszenia odpowiedzialności całym swoim majątkiem. W zaskarżonej decyzji brak jest informacji o ograniczeniu odpowiedzialności majątkowej małżonka dłużnika do majątku objętego wspólnością ustawową.

Biorąc pod uwagę powyższe należało uznać, że treść rozstrzygnięcia objęta zaskarżonym wyrokiem nie wykroczyła poza treść decyzji organu rentowego z dnia 03.07.2013 r., zaś Sąd Okręgowy – wbrew zarzutom apelacji – rozpoznał istotę sprawy.

Natomiast próba podnoszenia przez apelujący organ rentowy kwestii nieobjętych decyzją z dnia 03.07.2013 r. stanowi w istocie przeniesienie rozważań na grunt wykraczający poza zakres objęty decyzją, a dotyczy to kwestii związanych ze stanem prawnym nieruchomości KW (...). Zaskarżona decyzja nie dotyczy tej kwestii, jak również odwołanie

ubezpieczonej nie obejmuje tak oznaczonej nieruchomości. Sporna natomiast jest kwestia objęta decyzją z 03.07.2013 r., w której organ rentowy przyjął, że ubezpieczona ponosi odpowiedzialność ze swojego odrębnego majątku i majątku wspólnego z mężem za zobowiązania męża (płatnika), które powstały w okresie od marca 2011 r. do kwietnia 2013 r., czyli w okresie kiedy między małżonkami obowiązywała rozdzielność majątkowa.

W zakresie stanu faktycznego sprawy niesporne było, że w dniu 21.05.2007 r. K. R. oraz M. R. zawarli umowę o ustanowieniu rozdzielczości majątkowej i wyłączyli obowiązującą ich dotychczas ustawową wspólność majątkową.

Odpowiedzialność majątkowa małżonka za zobowiązania publicznoprawne została ukształtowana w sposób szczególny.

Ustawa z dnia 29.08.1997 r. Ordynacja podatkowa (tek jednolity Dz. U. z 2012 r., por. 749 ze z., dalej oznaczana jako „o.p.”) - zgodnie z postulatami doktryny zgłaszanymi już w latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku (por. M. Gintowt-Jankowicz, Odpowiedzialność małżonków za zobowiązania podatkowe, SP 1972, nr 32, s. 170) wyłączyła małżonka podatnika (płatnika) z kręgu osób trzecich (zgodnie z art. 110 o.p. do kategorii osób trzecich zaliczany jest rozwiedziony małżonek). Stosownie do art. 26 o.p. (w zw. z art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) za składki wynikające z zobowiązań płatnik odpowiada całym swoim majątkiem (por. A. Mariański, Odpowiedzialność małżonka i rozwiedzionego małżonka podatnika (płatnika, inkasenta) za zobowiązania podatkowe na gruncie ordynacji podatkowej, Pal. 2000, nr 2-3). Jest to odpowiedzialność o charakterze osobistym nieograniczonym. Uszczegółowienie obowiązku płatnika zawiera art. 29 § 1 o.p. (w związku z art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), który stwierdza, że odpowiedzialność osób pozostających w związku małżeńskim obejmuje majątek osobisty płatnika oraz majątek wspólny płatnika i jego małżonka (przepis ten posługuje się sformułowaniem „majątek odrębny”, a zatem terminologią sprzed nowelizacji Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego z 17.06.2004 r.). Dokonując zestawienia art. 26 o.p. z treścią art. 29 § 1 o.p., można zauważyć, że ustawa rozróżnia majątek osobisty płatnika i majątek wspólny płatnika i jego małżonka, natomiast art. 29 § 1 o.p. jedynie rozciąga odpowiedzialność płatnika na majątek wspólny płatnika i jego małżonka (por. D. Krzyżanowski, Odpowiedzialność majątkiem wspólnym małżonków za przedmałżeńskie zobowiązania podatkowe oraz należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, Pal. 2012, nr 11-12, s. 70). Odpowiedzialność małżonka nie rozciąga się na jego majątek osobisty (por. A. Mariański, Odpowiedzialność za zobowiązania podatnika, płatnika, inkasenta w prawie polskim, Warszawa 1999, s. 35). Małżonkowie nie ponoszą odpowiedzialności solidarnej, jednakże dług z tytułu składek może być zaspokojony z majątku wspólnego i majątku osobistego płatnika (por. J. Ignatowicz, M. Nazar, Prawo rodzinne, LexicNexis). Niewątpliwie odpowiedzialność solidarną z płatnikiem za jego zaległości składkowe, które powstały podczas trwania wspólności majątkowej, ponosi współmałżonek rozwiedziony - całym swoim majątkiem osobistym oraz całym majątkiem wspólnym. Odpowiedzialność małżonka dotyczy nie tylko samej należności głównej, lecz także odsetek z tytułu zaległości składkowej, skoro małżonek odpowiada w takim samym zakresie jak płatnik (por. A. Mariański, Odpowiedzialność małżonka..., s. 20.). Małżonek płatnika odpowiada za zobowiązania składkowe z momentem powstania takiego zobowiązania.

Wszelkie modyfikacje ustroju majątkowego małżonków są skuteczne w stosunku do zobowiązań podatkowych powstałych po dokonanej modyfikacji ustroju majątkowego. A zatem ograniczenie, zniesienie, wyłączenie lub ustanie wspólności majątkowej nie będzie się odnosiło do zobowiązań podatkowych powstałych przed datą zawarcia umowy o ograniczeniu lub wyłączeniu ustawowej wspólności majątkowej, zniesienia wspólności majątkowej prawomocnym orzeczeniem sądu, ustania wspólności majątkowej w razie ubezwłasnowolnienia małżonka względnie uprawomocnienia się orzeczenia sądu o separacji małżonków.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22.05.2012 r. (II UK 339/11) zaznaczył, że ustawodawca umożliwił zaspokojenie z majątku wspólnego zobowiązań powstałych w czasie trwania wspólności ustawowej.

Sąd Najwyższy zaznaczył, że przepisy prawa publicznego regulujące powstawanie zobowiązań publicznoprawnych o charakterze finansowym, w tym krąg osób, po stronie których miałyby powstawać takie zobowiązania, stanowią materię ustawową. Wynika to z art. 217 Konstytucji RP, zgodnie z którym nakładanie podatków, innych danin

publicznych, określanie podmiotów, przedmiotów opodatkowania i stawek podatkowych, a także zasad przyznawania ulg i umorzeń oraz kategorii podmiotów zwolnionych od podatków następuje w drodze ustawy. Do ponoszenia ciężarów i świadczeń publicznych obowiązany jest zatem tylko ten, który jest wyraźnie określony w ustawie (art. 84 Konstytucji RP).

Przepis art. 29 § 1 Ordynacji w związku z art. 31 ustawy systemowej przyjmuje, że odpowiedzialność za wynikające ze zobowiązań składkowych składki osób pozostających w związku małżeńskim obejmuje majątek odrębny (osobisty według przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego) płatnika oraz majątek wspólny małżonków. Współmałżonek odpowiadający za zaległość składkową małżonka nie może być utożsamiany z płatnikiem. Jego zobowiązanie wynika z długu małżonka - płatnika i ograniczone jest do odpowiedzialności z majątku wspólnego.

Przytoczone wyżej przepisy, poglądy doktryny oraz stanowisko Sądu Najwyższego dowodzi, że małżonek płatnika odpowiada wyłącznie za zaległości z tytułu zobowiązań powstałych w czasie trwania wspólności ustawowej.

Ponadto należy też zaakcentować stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w cytowanym wyżej wyroku z dnia 22.05.2012 r., że Konstytucja RP w art. 64 ust. 1 proklamuje zasadę ochrony własności i innych praw majątkowych. Własność może być ograniczona jedynie w drodze ustawy i tylko w takim zakresie, w jakim nie naruszy to istoty prawa własności. Wprawdzie Ordynacja jest aktem rangi ustawowej i może zawierać uregulowania ograniczające prawa właściciela, jednak konstytucyjna zasada ochrony własności nie pozwala na dokonywanie rozszerzającej wykładni wprowadzonych ograniczeń. W odniesieniu do uregulowań niejednoznacznych, dopuszczających zróżnicowaną wykładnię, należy wykluczyć taką interpretację, która prowadzić będzie do ograniczenia prawa własności, zwłaszcza osoby niebędącej dłużnikiem w zobowiązaniu podatkowym. Takim zaś ograniczeniem prawa własności współmałżonka podatnika jest rozszerzenie odpowiedzialności za zobowiązania podatkowe na majątek wspólny. Skoro zatem art. 29 § 1 Ordynacji w związku z art. 31 ustawy systemowej nie stanowi wyraźnie o odpowiedzialności majątkiem wspólnym za zobowiązania jednego z małżonków sprzed powstania wspólności ustawowej, to nie można takiej odpowiedzialności kreować w drodze wykładni. Ilekroć bowiem w systemie prawa ustanawia się odpowiedzialność z majątku wspólnego za zobowiązania sprzed zawarcia związku małżeńskiego (zaś w niniejszej sprawie chodziło o analogiczną sytuację – gdy między małżonkami nie było wspólności majątkowej), stanowi się o tym *expressis verbis*. Takim przepisem na gruncie prawa prywatnego jest art. 41 § 3 k.r.o., według którego jeżeli wierzytelność powstała przed powstaniem wspólności ustawowej, wierzyciel może żądać zaspokojenia z majątku osobistego dłużnika i wymienionych składników majątku wspólnego (wynagrodzenia za pracę lub dochodów uzyskanych przez dłużnika z innej działalności zarobkowej, jak również korzyści uzyskanych z jego praw autorskich i praw pokrewnych, praw własności przemysłowej oraz innych praw twórcy). Brak odpowiednika tego rodzaju wyrażonej regulacji odnoszącej się do zobowiązań sprzed powstania wspólności ustawowej w art. 29 § 1 Ordynacji musi prowadzić do wniosku, że z majątku wspólnego mogą być zaspokojone tylko te zobowiązania, które powstały w czasie trwania wspólności ustawowej, bo inna konkluzja musiałaby być wynikiem wykładni rozszerzającej, niedopuszczalnej, jak powiedziano, przy przepisach ograniczających prawo własności.

Podążając za poglądem wyrażonym przez Sąd Najwyższy należy też jednoznacznie stwierdzić, że zawarty w przepisach prawa prywatnego art. 47¹ k.r.o. przepis mówiący o tym, że małżonek może powoływać się względem innych osób na umowę majątkową małżeńską, gdy jej zawarcie oraz rodzaj były tym osobom wiadome, nie zawiera odpowiednika wśród przepisów zarówno Ordynacji podatkowej, jak i przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Reasumując, na podstawie art. 29 § 1 o.p. w związku z art. 31 ustawy systemowej, odpowiedzialność małżonka płatnika dotyczy tylko tych zobowiązań składkowych, które powstały w czasie trwania wspólności ustawowej, a stanowisko organu rentowego dopuszczające możliwość zaspokojenia z majątku ubezpieczonej zobowiązań składkowych jej męża powstałych w czasie rozdzielnosci majątkowej narusza przytoczone w apelacji przepisy prawa materialnego.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. apelację oddalił.